

«31» 03 2022-й.
06-06/3-1005 - son

Республика Таълим
марказига

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Кенгашининг ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгашининг 2021 йил 7 июндаги 1008-IV/КҚ-233-IV-сонли Қўшма қарори билан “Аҳолининг электорал маданиятини юксалтириш бўйича Миллий ҳаракатлар дастури тасдиқланган.

Ушбу дастурнинг “Йўл харитаси” 6-бандида Халқ таълими вазирлигига мутасадди вазирлик ва ташкилотлар билан ҳамкорликда “Сайлов ҳуқуқларини амалга ошириш” мавзусидаги қисқа муддатли малака ошириш курсининг ўқув дастурини (умумтаълим мактаблари ўқитувчилари учун)” ишлаб чиқиш вазифаси кўрсатилган.

Юқоридагиларни инобатга олиб Сиздан, Қўшма қарорнинг “Йўл харитаси”да кўрсатилган мутасадди ташкилотлар мутахассислари билан ҳамкорликда ишлаб чиқилган ўқув дастур лойиҳасини қисқа муддатларда Республика таълим марказининг навбатдан ташқари Илмий-методик кенгашида кўриб чиқишини ҳамда кенгаш ҳулосасини жорий йилнинг 9 апрель кунига қадар вазирликнинг Таълим муассасаларида маънавий-маърифий фаолиятни мувофиқлаштириш бошқармасига тақдим этишини сўралади.

Илова: ____ варақда.

Вазир ўринбосари

В.Ражанов

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
Ўзбекистон Республикаси
Халқ таълими вазири
Ўринбосари

_____ **В.Ражаров**
2022 йил “_____” сентябрь

“Сайлов ҳуқуқларини амалга ошириш” мавзусидаги
қисқа муддатли малака ошириш курсининг

ЎҚУВ ДАСТУРИ

(умумтаълим мактаблари ўқитувчилари учун)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Кенгашининг ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгашининг 2021 йил 7 июндаги 1008-IV/КҚ-233-IV-сонли Қўшма қарори билан тасдиқланган “Аҳолининг электорал маданиятини юксалтириш бўйича Миллий ҳаракатлар дастурининг ижроси юзасидан “Йўл харитаси”нинг 6-бандида белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш мақсадида ишлаб чиқилган “Сайлов ҳуқуқларини амалга ошириш” мавзусидаги қисқа муддатли малака ошириш курсининг ўқув дастури умумтаълим мактаблари ўқитувчиларининг сайлов жараёни ҳақидаги ҳуқуқий билимларини янада ривожлантириш мақсадида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:	В.Ражапов	Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазири ўринбосари п.ф.н., доцент;
	Х.Палуаниязов	Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси Сайлов қонунчилиги ва замонавий технологиялар бўйича ўқув марказ раҳбари ю.ф.н., доцент;
	Ж.Фозилов	Таълим муассасаларида маънавий-маърифий фаолиятни мувофиқлаштириш бошқармаси бошлиғи ўринбосари п.ф.н;
	Ҳ.Ботиров	Таълим мазмунини такомиллаштириш илмий-тадқиқот бўлими мудири

КИРИШ

Ушбу ўқув дастури умумтаълим муассасалари педагогик кадрларининг электрорал маданиятини юксалтириш, сайлов жараёнларидаги ўзгаришлар тўғрисида кенг жамоатчилик, шу жумладан таълим муассасалари педагогик ходимларига етказиш, уларнинг ҳуқуқий саводхонлигини янада ошириш, сайлов бўйича халқаро стандартлар ва миллий қонунчилик нормаларига доир ҳуқуқий ахборотни тарқатиш, сайлов ва референдумларни ўтказувчи комиссия ва уларнинг фаолияти ҳақида ахборот етказиш мақсадида тузилган бўлиб, замонавий талаблар асосида умумий ўрта таълим мактаби, ихтисослаштирилган мактаб-интернати, ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаблари педагогик кадрларнинг ушбу йўналишга оид малакаларини ошириш жараёнларининг мазмунини такомиллаштириш ҳамда уларнинг ҳуқуқий компетентлигини оширишни назарда тутди.

Дастур мазмуни Ўзбекистон Республикасининг сайлов тизими, механизмлари ва бу борадаги амалдаги қонунчилик ҳужжатларига оид кўникмаларни ривожлантириш, улар бўйича тегишли янги билим, кўникма, малака ва компетенцияларни шакллантиришга йўналтирилган.

Ўқув модулларининг мазкур дастур доирасида тақдим этилаётган мазмуни умумий ўрта таълим мактаби, ихтисослаштирилган мактаб-интернати, ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаблари ўқитувчиларининг ҳуқуқий компетенцияларини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёргарлигига қўйиладиган умумий малака талаблари асосида шакллантирилган.

Курснинг мақсади ва вазифалари

Умумий ўрта таълим мактаби, ихтисослаштирилган мактаб-интернати, ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаблари ўқитувчилари учун ташкил қилинадиган қисқа муддатли малака ошириш курсининг мақсади – умумтаълим ва ўрта махсус таълим муассасалари ўқитувчиларининг электрорал маданиятини юксалтириш, давлат ва жамият бошқарувида ҳамда, давлат ҳокимияти вакиллик органларини шакллантиришда ҳар бир сайловчининг шахсан иштироки муҳимлигини тушунтириш, “Бир сайловчи-бир овоз” тамойилини рўёбга чиқариш, фуқороларни ўз хоҳиш-иродасини намоён этган ҳолда сайлов ҳуқуқларидан фойдаланиш бўйича билим ва кўникмаларини такомиллаштиришдан иборатдир.

Курснинг вазифаларига қуйидагилар киради:

тингловчиларнинг сайлов тўғрисидаги билим ва кўникмаларини оширишга ёрдам бериш;

педагог кадрларнинг электрорал маданиятини оширишни қўллаб-қувватлаш;

ўқитувчиларга сайлов жараёнига бевосита иштирок этишининг муҳим эканлигини тушунтириш;

сайловларга таёргарлик кўриш ва уни ўтказиш жараёнларини тушунтириб бериш;

сайлов жараёнида ўз хоҳиш-иродасини эркин ифода этиш учун сайлов ҳуқуқи кафолатлари ҳақида батафсил маълумот бериш;

аҳолининг элесторал маданияти юксалтиришни илмий-услубий ва институтционал жиҳатдан таъминлашнинг замонавий услублари ҳақида ўқитувчиларни хабардор қилиш.

Курс якунида тингловчиларнинг билим, кўникма, малака ва компетенцияларига қўйиладиган талаблар

“Сайлов ҳуқуқларини амалга ошириш” қисқа муддатли малака ошириш курси тингловчиларнинг билим, кўникма, малака ва компетенцияларига қўйиладиган талаблар тегишли йўналиш бўйича умумий ўрта таълим мактаби, ихтисослаштирилган мактаб-интернати, ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаблари ўқитувчиларининг ҳуқуқий саводхонлигига оид билим, кўникма ва малакаларига қўйиладиган малака талаблари билан белгиланади.

Курснинг давомийлиги

Малака ошириш курсининг давомийлиги 10 соатни ташкил этади. Мазкур қисқа муддатли малака ошириш курси таълим дастурини тўлиқ ўзлаштирган тингловчиларга курсда иштирок этганлик ҳақида сертификат берилади.

**“Сайлов ҳуқуқларини амалга ошириш” мавзусидаги
малака ошириш курсининг ўқув режаси**

№	Мавзулар номи	Жами	Маъруза	Семинар
1.	Сайлов комиссиялари аъзоларининг фаолияти	1	1	
2.	Сайлов комиссиялари маъсулларининг СЖБАТ ва СЖБАТдаги СЯЭР дан фойдаланиш тартиби	1		1
3.	Сайловчилар рўйхати билан ишлаш, уни актуаллаштириш	1	1	
4.	Муддатидан олдин овоз беришни ташкил этиш тартиби	1		1
5.	Сайлов жараёнида ногиронлиги бўлган шахслар учун зарурий қулай шароитлар	1	1	
6.	Участка сайлов комиссиясининг овоз бериш кунидаги фаолияти	1		1
7.	Овоз бериш тартиби ва сайловчининг турган жойида овоз бериши	1	1	
8.	Сайлов комиссияларининг сайлов жараёни иштирокчилари билан ҳамкорлиги (ОАВ, кузатувчилар, жамоат тартибини сақлашга масъул идоралар вакиллари билан мулоқот тартиби)	1	1	
9.	Сайлов участкасида овозларни санаб чиқиш тартиби	1	1	
10.	Баённомани тўлдириш тартиби ва сайлов натижаларини эълон қилиш	1		1
Жами		10	6	4

**“Сайлов ҳуқуқларини амалга ошириш” мавзусидаги малака
ошириш курсининг мазмуни**

1 Мавзу. Сайлов комиссиялари аъзоларининг фаолияти

1. Сайлов ўтказувчи сайлов комиссиялар тизими
2. Участка сайлов комиссиялари фаолиятини ташкил этиш
3. Сайлов комиссиялари раиси, ўринбосари, котиби ва бошқа аъзоларининг ваколатлари
4. Участка сайлов комиссияси ишини режалаштириш

**2. Мавзу: Сайлов комиссиялари маъсулларининг СЖБАТ
ва СЖБАТдаги СЯЭР дан фойдаланиш тартиби**

1. СЖБАТга УСК аъзоларининг маълумотларини киритиш
2. Сайловчилар рўйхатидаги ўзгаришларни киритиб бориш
3. СЖБАТда УСКларнинг ўзаро ҳамкорлиги

3 Мавзу: Сайловчилар рўйхати билан ишлаш, уни актуаллаштириш

1. Сайловчилар рўйхатини тузиш тартиби
2. Сайловчилар рўйхатига аниқликлар киритиш
3. СЖБАТдаги сайловчилар рўйхатини чоп этиш ва рўйхат билан сайловчиларни таништириш
4. Сайловчилар рўйхати иловасига киритиш тартиби

4 Мавзу: Муддатидан олдин овоз беришни ташкил этиш тартиби

1. Участка сайлов комиссиялари жойлашган бино ва хоналарни жиҳозлаш
2. Муддатидан олдин овоз бериш муддатлари, сайлов бюллетенларини олиш, расмийлаштириш ва сақлаш қоидалари
3. Муддатидан олдин овоз беришни ташкил этишда амалга ошириладиган ҳаракатлар

5 Мавзу: Сайлов жараёнида ногиронлиги бўлган шахслар учун зарурий қулай шароитлар

1. Сайлов жараёнида фойдаланиладиган қулай формат шакллари
2. Кўришда нуқсони бўлган ва таянч-ҳаракат тизими функциялари бузилган сайловчилар учун овоз беришни ташкил этиш
3. Айрим муаммоли вазиятларни моделлаштириш

6 Мавзу: Участка сайлов комиссиясининг овоз бериш кундаги фаолияти

1. Участка сайлов комиссияси жойлашган бино ва хоналарни тайёрлаш, аъзоларнинг ўртасида вазифалар тақсимлаш, сайловчилар рўйхати ва сайлов бюллетенларни тақсимлаш
2. Овоз бериш бошланганини эълон қилиш
3. УСК аъзоларининг овоз бериш кундаги ҳаракатлари

7 Мавзу: Овоз бериш тартиби ва сайловчининг турган жойида овоз бериши

1. Овоз бериш тартиби
2. Турган жойида овоз беришни ташкил қилиш

8 Мавзу: Сайлов комиссияларининг сайлов жараёни иштирокчилари билан ҳамкорлиги (ОАВ, кузатувчилар, жамоат тартибини сақлашга масъул идоралар вакиллари билан мулоқот тартиби)

1. Кузатувчилар, ОАВ вакилларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари
2. Кузатувчилар, ОАВ вакилларига тақиқланган фаолият
3. Сиёсий партияларнинг ваколатли вакиллари вакилларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари
4. Сайлов комиссияларининг кузатувчилар, ОАВ вакиллари, сиёсий партияларнинг ваколатли вакиллари билан ишлаш тартиби
5. УСК аъзоларининг ички ишлар ва миллий гвардия ходимлари билан ҳамкорликдаги фаолияти

9 Мавзу: Сайлов участкасида овозларни санаб чиқиш тартиби

1. Овоз бериш тугаганлигини эълон қилиш
2. Овозларни санаб чиқиш ва баённомани тўлдиришда ҳозир бўлиши мумкин бўлганлар
3. Овоз бериш тугаганидан сўнг амалга оширадиган вазифалар тартиби ва овозларни санаб чиқиш натижалари тўғрисидаги баённомани тўлдириш.

10 Мавзу: Баённомани тўлдириш тартиби ва сайлов натижаларини эълон қилиш

1. УСКнинг якуний мажлисидаги ҳаракатлар ва масалалар
2. Сайлов участкаси бўйича сайлов натижаларини эълон қилиш
3. Овозларни санаб чиқиш натижалари тўғрисидаги баённомани округ сайлов комиссиясига етказиш
4. Баённома округ сайлов комиссиясига тақдим этилгандан кейинги ҳаракатлар

Фойдаланиш тавсия этиладиган ўқув-услугий адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. –Т.: «Ўзбекистон», 2017 й.
2. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни 2020 йил 23 сентябр, ЎРҚ-637-сон.
3. Мирзиёев Ш.М., Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. Мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий якунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги маъруза, 2017 йил 14 январ // Ш.М. Мирзиёев. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017 – 104 б.
4. Мирзиёев Ш.М. “Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курашимиз” мавзусидаги Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқи.–Т.: “Ўзбекистон”, 2016-56.б.
5. Мирзиёев Ш.М. “Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлиги гарови” мавзусидаги Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017 – 48 б.
6. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. –Т.: “Ўзбекистон”. – 2017– 102 б.
7. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курашимиз. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017 – 488 б.
8. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. – Т.: “Ўзбекистон”, 2020 – 80 б.
9. “Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикаси халқ таълими тизимини 2030-йилгача ривожлантириш концепсияси. 2019-йил 29-апрел ПФ-5712-сон Фармони.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш тизимини тубдан такомиллаштириш тўғрисида” 2019 йил 9-январдаги ПФ-5618-сон Фармон.
11. Одилқориев Х.Т. Давлат ва ҳуқуқ назарияси. Дарслик. – Тошкент. «Адолат», 2018 – 528 б.
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” 2017 йилда 7 февралдаги ПФ-4947-сон Фармони.
13. Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 12 январдаги “Давлат органлари ва ташкилотларида ижро интизомини янада мустаҳкамлаш чора-тадбирлари тўғрисида” 12-сон Қарори.
14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 октябрдаги “Давлат органлари ва ташкилотларида ижро интизомини янада мустаҳкамлаш чора-тадбирлари тўғрисида” ПҚ-3962-сон Қарор.
15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 10 февралдаги “Қонунчилик ҳужжатлари ижросини самарали ташкил этишда давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари раҳбарларининг шахсий жавобгарлигини кучайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ПФ-6166-сон Фармони.
16. Давлат тилида иш юритиш: амалий қўлланам/М.Аминов ва бошқ. – Т.: “Ўзбекистон нашриёти” ДУК, 2020. – 528 б.

Фойдаланиш тавсия этиладиган ўқув-услубий адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. –Т.: «Адолат», 2021 й.
2. Ўзбекистон Республикаси Сайлов Кодекси – Т- “Адолат, 2021
3. Сайлов қонунчилиги ва амалиёти. Ўқув-амалий қўлланма- Т-Адолат, 2021
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига оид Қонунчилик ҳужжатлари тўплами – Т- Адолат,2021
5. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказувчи участка сайлов комиссиялари фаолиятини ташкил этиш бўйича Амалий Қўлланма -Т- Адолат, 2021
6. Ўзбекистон Республикасининг сайловга оид қонун ҳужжатлари- Т-Ўзбекистон, 2019
7. Халқаро сайлов стандартлари ва сайловларни кузатиш- Т- Baktria press, 2014

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2019.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга мурожаатномаси. 2020-йил 29-январ

Интернет маълумотлари

О‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi: www.edu.uz
О‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi: www.uzedu.uz
О‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi huzuridagi Bosh ilmiy-metodik markaz: www.bimm.uz
Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi xalq ta’limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazi: www.giu.uz
Ijtimoiy axborot ta’lim portali: www.ziyonet.uz
Infocom.uz elektron jurnali: www.infocom.uz